

ЕЗИКОВА КУЛТУРА / LANGUAGE CULTURE

Владко Мурдаров

ЗА МЯСТОТО НА УДАРЕНИЕТО ПРИ ФОРМИТЕ НА ЕДНОСРИЧНИТЕ СЪЩЕСТВИТЕЛНИ ОТ МЪЖКИ РОД

Vladko Murdarov

ON THE STRESS POSITION OF MONOSYLLABIC MASCULINE NOUNS

Summarizes accent patterns at all definite monosyllabic masculine nouns and also at their plural form, showing deviations from them.

Много често едносричните съществителни имена от мъжки род затрудняват при определяне на мястото на ударението в различните им форми. Това става, от една страна, при членуването им в единствено число, а от друга, при изговора на формите им за множествено число. Заради това днес често се казва *клубът* и *клубът* или пък *мостове* и *мостове*, макар едната форма да е неправилна.

Трябва да се припомни, че обикновено при членуването едносрични съществителни в единствено число ударението запазва мястото си върху корена на думата. Заради това е правилно да се казва само *кичът*, *клубът*, *клипът*, *планът*, *престът*, *спортът*. Разпространеният напоследък изговор на някои от тези форми с ударение върху членната морфема е в нарушение на правилото.

В по-малка група от членуването едносрични съществителни ударението пада върху членната морфема. Това важи за форми като *взривът*, *лъкът*, *тимът*, *търгът*. Поставяне на ударението върху корена при тях не бива да се допуска.

Много рядко при членуването едносрични съществителни в единствено число съвременната правоговорна норма допуска дублетност, както става например при *чукът* и *чукът*, като се дава предпочитание на формата с ударение върху корена.

Най-разпространеният модел, който действа в нашия език при формите за множествено число на едносричните съществителни, е ударението да пада върху корена. Заради това е правилно да се казва само *блòкове, брдèве, гòлове, дрòнове, клòчове, мòстове, стìхове, члèнове*. Вариантите, при които в някои от тези форми ударението се мести на друга сричка, трябва да се разглеждат като неправилни.

В много по-малко случаи ударението пада върху окончанието и така се достига до формите *боевè, върховè, носовè, плодовè*. Това става когато при членуваните съществителни в единствено число ударението пада върху членната морфема – *брегòт – бреговè, светòт – световè*. В тази група не се допускат грешки при определяне мястото на ударението.

Разбира се, според съвременната правоговорна норма има дублетност и при изговора на формите за множествено число на едносричните съществителни, както става например при *грòбове и гробòве, кòлове и колòве, нòжове и ножòве, стòлове и столòве* или *дòмове и домовè*, като се дава предпочитание на формите с ударение върху корена.

Както личи от изложените факти, много трудно е да се направи обобщение как трябва да се постъпи при избора на мястото на ударението при формите на едносричните съществителни имена от мъжки род, тъй като езиковата практика е разнообразна. Все пак, като се има предвид обстоятелството, че най-разпространените акцентни модели предполагат запазване на мястото на ударението върху корена и при членуваните форми в единствено число, и при формите за множествено число, може да се предвиди какво ще бъде търсеното решение, но е необходима и допълнителна справка да не би при конкретното съществително име да е направен друг избор.

✉ *Проф. д.ф.н. Владко Мурдаров*

Секция за съвременен български език.

Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при БАН

бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България

balgarskiezik@mail.bg

✉ *Prof. D. Sc. Vladko Murdarov*

Department of Modern Bulgarian Language.

Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences

52 Shipchenski prohod, Bl. 17, Sofia 1113, Bulgaria

balgarskiezik@mail.bg